

Йоанна Геровська-Калаур, д-р іст. наук, проф.  
Інститут історії Польської академії наук, Варшава, Польща

### НІМЕЦЬКА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗЕМЕЛЬ КОЛИШНЬОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ЗА ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: ПРОЛИТОВСЬКА ТА ПРОБІЛОРУСЬКА, ЧИ АНТИПОЛЬСЬКА?

У статті зроблено спробу дослідити національну політику Німеччини щодо територій колишньої Речі Посполитої, окупованих в роки Першої світової війни. Аналізуючи джерела, віднайдені в архівах Вільнюса, авторка розвиває давню тезу Франца Фішера про експансивну природу німецьких воєнних планів. Авторка окреслює плани німецького канцлера Т. фон Бетмана Гольвега по створенню центрально-європейського економічного союзу – виключно під егідою Німеччини – до якого б увійшли народи, позбавлені російського впливу (поляки, українці, білоруси, литовці). Відзначається, що цю стратегію німецька влада намагалася імплементувати протягом всієї війни, причому незалежно від успіхів чи невдач на фронті. У висновках авторка зазначає, що національна політика Німеччини на окупованих територіях Східної Європи враховувала і використовувала міжнародні суперечності, що існували колись в багатонаціональній Речі Посполитій. Відповідно, Німеччина мала стати наставницею для "модерних народів", що отримали б незалежність на теренах колишньої Речі Посполитої чи Великого князівства Литовського. В дійсності, вказує авторка, таким чином керівництво Німеччини лише намагалася розширити на Сході межі свого економічного впливу.

Ключові слова: німці, поляки, литовці, білоруси, Перша світова війна, колишня Річ Посполита, колишнє Велике князівство Литовське, Бетман-Гольвег, Густав Крупп, Брьодріх-Курмеглен.

УДК 94(567)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2019.142.3>

Б. Кожухар, студ. магістратури  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

### МІЖКУРДСЬКИЙ КОНФЛІКТ В ІРАКСЬКОМУ КУРДИСТАНІ

У статті досліджуються витоки і перебіг конфлікту між провідними курдськими організаціями Іраку – Патріотичним союзом Курдистану (Дж. Талабані) та Демократичною партією Курдистану (М. Барзані). Відзначено, що на початку 1990-х років склалися сприятливі умови для виникнення курдської державності на базі Курдського автономного регіону в Іраку. Однак, конкуренція за лідерство між двома політичними організаціями курдів вилилася у повномасштабний збройний конфлікт, який розгорівся у 1994-1996 роках. Автор встановлює основні чинники, що вплинули на припинення конфлікту та призвели до порозуміння між двома політичними організаціями курдів Іраку.

Ключові слова: Іракський Курдистан, міжкурдський конфлікт, Демократична партія Курдистану, Масуд Барзані, автономія.

Напередодні вторгнення Іраку в сусідній Кувейт, режим Саддама Хусейна жорстко контролював більшу частину Іракського Курдистану. До того ж, центральною владою робилися спроби змінити демографічну ситуацію в цьому районі, ізолювавши його так званого "арабським поясом" від можливих джерел постачання з курдських діаспор Ірану й Туреччини. Насильно виселялися десятки тисяч курдських родин, а на їхнє місце привозили переселенців-арабів. Напад іракських військ на Кувейт у серпні 1990 р. спонукав лідера Патріотичного союзу Курдистану (далі – ПСК) Дж. Талабані заявити: "Курди вірять, що ця війна покладе край диктатурі Саддама Хусейна". Події після поразки Іраку від багатонаціональних сил на початку 1991 р. показали, що "курди не втратили ні рішучості, ні здатності боротися за свої права" [1, с. 16]

У березні 1991 р., скориставшись дезорганізацією державного та військового управління країною внаслідок військової поразки Іраку, а також через залучення найбільш боєздатних сил іракської армії до придушення повсталих шіїтів на півдні країни, курди перейшли в наступ і встановили контроль над усією територією їхнього компактного проживання, включаючи міста Мосул, Ербіль і Сулейманія. Деякий час вони контролювали і м. Кіркук. Таким чином, практично всі провінції північного Іраку виявилися в руках Національного фронту Іракського Курдистану. В умовах, коли велика частина країни перетворилася на арену народного повстання, Саддам Хусейн прийняв пред'явлені йому Радою Безпеки ООН умови припинення вогню та врегулювання наслідків агресії проти Кувейту, а потім поступово відновив контроль над ситуацією в країні, спочатку розправившись з арабами-шіїтами, а згодом і з курдами. Повсталі курди та їхні сім'ї були змушені втікати з міст і населених пунктів у важкодоступні гірські райони Іраку, сусідні Іран і Туреччину. Іракська авіація бомбила курдські селища, дороги, скупчення біженців. У ході придушення повстання десятки

тисяч курдів загинули і були поранені, понад 2 млн іракських курдів залишили свої будинки, ставши біженцями та вимушеними переселенцями.

Незважаючи на те, що повстання арабів-шіїтів і курдів були багато в чому спровоковані закликами американського керівництва, Вашингтон нічого не зробив для запобігання операцій іракських збройних сил на півдні і півночі країни. У відповідь на наполегливі звернення курдських лідерів М. Барзані і Дж. Талабані за допомогою до Дж. Буша, адміністрація США довгий час тривалий вибікувальну позицію й не наважувалася віддати наказ своїм військам вторгнутися вглиб Іраку. Дж. Талабані навіть відвідав Вашингтон, де заявив, що "якщо в Іраку буде демократичний режим, то курди будуть щасливі залишатися іракцями" [2]

Тим часом, іракські курди продовжували нести великі людські втрати, піддавалися новим репресіям із боку саддаміського режиму й опинилися на межі гуманітарної катастрофи. У цій ситуації Рада Безпеки ООН була змушена прийняти резолюцію № 688 від 5 квітня 1991 р., встановивши так зв.ану "зону безпеки" на північ від 36 паралелі. Із цього району було повністю виведено іракські урядові війська, припинено роботу центральних органів влади, спецслужб і поліції, провінції Сулейманія, Ербіль і Дохук склали, як було прийнято в той час називати цей район, "Вільний Курдистан" [3, с. 117].

Це стало важливим кроком створення де-факто курдської міні-держави; центральна іракська влада припинила репресії проти курдського населення. До Курдського автономного району (далі – КАР) стали надходити вантажі міжнародної гуманітарної допомоги, яка врятувала населення від гострого браку продовольства.

Мир, який наступив в Іракському Курдистані, створив сприятливі умови для практичного здійснення гасла "Курдистану – справжню автономію". Найпершим завданням у цьому напрямку стало формування нових владних структур. 19 травня 1992 р. пройшли перші

вибори до Національної ради (парламенту) Іракського Курдистану, місця в якому на паритетних засадах поділили між собою головні політичні організації іракських курдів – ДПК, очолювана М. Барзані, і ПСК, керований Дж. Талабані. У липні 1992 р. було сформовано коаліційний уряд КАР [4, с. 381]. Уперше в історії доля іракських курдів виявилася у їхніх власних руках.

Одним із перших важливих документів, прийнятих парламентом КАР, виявився закон від 4 жовтня 1992 р. про вирішення курдської проблеми на основі принципу федеративного устрою іракської держави. Це був якісно новий підхід до вирішення складної внутрішньополітичної проблеми країни, у просуванні до якого політичні сили курдів бачили своє перспективне завдання [5].

У травні-червні 1993 р. М. Барзані відвідав ряд зарубіжних країн (США, Францію, Австрію, Туреччину, Саудівську Аравію й інші) із метою заручитися підтримкою з боку керівництва і громадськості цих країн у боротьбі з режимом С. Хусейна. Повернувшись до Іраку, він заявив, що "тепер міжнародне співтовариство надасть більш ефективну підтримку курдам, які проголосили курс на створення в Іраку федеративної демократичної держави..." [6, с. 9].

Однак ефективність цих заходів звелася нанівець посиленням внутрішніх протиріч і суперництва між лідерами ДПК і ПСК. Починаючи з 1994 р., розбіжності між М. Барзані і Дж. Талабані набули відкритого характеру і призвели до збройних зіткнень їхніх прихильників. У цей період до особистих амбіцій курдських лідерів додалися проблеми справедливого розподілу доходів від експорту нафти, митниці, торгівлі, іншої господарської діяльності [7, с. 63]. Двом провідним політичним угрупованням курдів у 1990-ті рр. так і не вдалося досягти компромісу. У курдському автономному районі з 1994 по 2002 рр. діяли фактично два самостійних уряди (ДПК в Ербілі і ПСК в Сулейманії) [8, с. 203].

Обидві провідні політичні партії іракських курдів на той час уже мали свої збройні формування загальною чисельністю до 75 тис. (ДПК – близько 40 тис. і ПСК – близько 35 тис.). Початок збройного конфлікту у травні 1994 р. між ДПК і ПСК представляв серйозну небезпеку для подальшого становища курдів, оскільки ці розбіжності серед лідерів охоче підігрівалися сусідніми державами. Незважаючи на захист із повітря території КАР силами ВПС США і Великої Британії, їхні керівництва в той період практично нічого не робили для запобігання нових збройних зіткнень між курдами на півночі Іраку [4, с. 386].

5 червня 1994 р. М. Барзані і Дж. Талабані зустрілися для пошуку виходу із ситуації. Однак ця зустріч не привела до миру і зіткнення між загонами ДПК і ПСК продовжилися. 16–22 липня 1994 р. представники протидіючих сторін зустрілися в Парижі за посередництвом уряду Франції та Курдського інституту, очолюваного Кендале Незаном, турецьким курдом. Були присутні також спостерігачі з посольств США та Великої Британії. На зустрічі було зроблено спробу подолання міжкурдського конфлікту. У рекомендаціях від 22 липня 1994 р. містилася пропозиція регіональному уряду Курдистану розробити конституцію. Планувалося підготувати й підписати цей документ на місці із запрошенням на переговори до Парижа М. Барзані і Дж. Талабані під наглядом президента Франції Ф. Міттерана. Проте цього не сталося через заперечення керівництва Туреччини, яке побачило в подібному акті небезпеку створення незалежної курдської держави [6, с. 14].

Загалом в Анкарі, а також у Тегерані й Дамаску насторожено поставилися до формування органів регіональної виконавчої та законодавчої влади, силових структур КАР, прийняттям парламентом, на початку

жовтня 1992 р., закону про федеративний принцип вирішення курдської проблеми в Іраку.

Варто зазначити, що в ці роки в науковій літературі розгорнулася полеміка з питання доцільності створення незалежної курдської держави. Так, наприклад, Мехрдада Ізаді, американський учений курдського походження, висунув і відстоював погляд, суть якого в тому, що курдська держава буде сприяти геополітичним і національним інтересам Туреччини, Ірану та Сирії. М. Ізаді стверджував в одній зі своїх робіт, що в разі створення незалежного Курдистану Туреччина виявиться у виграві. Якщо Курдистан вийде за територіальні межі Туреччини, на думку Ізаді, то Туреччина зможе динамічніше розвиватися економічно й позбудеться від найбільш консервативної, відсталого та слабо освіченої частини суспільства. Це полегшить їй вступ до Європейського Союзу, оскільки вона позбудеться азіатської частини свого суспільства. Він також пов'язував це питання з вирішенням проблеми водних ресурсів на півдні Туреччини [9, с. 202].

У січні 1995 р. відбулись нові кровопролитні зіткнення між ДПК і ПСК. Президент США Б. Клінтон звернувся до двох курдських лідерів із закликом припинити протидію. Білий дім заявив, що він підтримує мирні пропозиції щодо демілітаризації столиці КАР Ербілю, припинення вогню, утворення єдиної тимчасової адміністрації для підготовки демократичних виборів у період від 6 до 12 місяців. Однак зіткнення між провідними курдськими угрупованнями тривали. 12–15 вересня 1995 р. у Дубліні під американським патронатом пройшов черговий раунд переговорів між представниками ДПК і ПСК. Проте компромісу й цього разу досягти не вдалося через ті самі розбіжності з питання про демілітаризацію Ербілю й розподілу доходів від митних зборів. Тоді ж Дж. Талабані зажадав від турецької влади припинити втручання у внутрішні справи КАР і поставки зброї ДПК [4, с. 387–389].

На тлі тимчасового альянсу М. Барзані з Анкарою лідер ПСК Дж. Талабані встановив більш тісні відносини з Тегераном, унаслідок чого на півночі Іраку помітно посилилися позиції проіранської Вищої ради ісламської революції Іраку (ВРІПІ). У вересні 1995 р. між ВРІПІ і ПСК було укладено угоду про координацію дій у боротьбі з режимом С. Хусейна. Водночас зазначалося про зближення ПСК із курдськими ісламістами, зокрема Рухом ісламського єдності Іракського Курдистану (РІЄІК), два представники якого були призначені міністрами в Сулейманії [5].

У середині листопада 1995 р. американська делегація, очолювана Робертом Дойчем, прибула в Іракський Курдистан і розпочала новий раунд переговорів спочатку з ДПК, а потім і з ПСК. Чергова посередницька місія США зазнала невдачі і, більше того, спроби обговорення питання про розподіл доходів від продажу нафти і гуманітарної допомоги в разі, якщо Іраку знову дозволять експорт нафти, лише спровокували посилення напруженості у відносинах між Барзані і Талабані та їхніми угрупованнями.

Улітку 1996 р. уже Іран за підтримки ПСК провів військову операцію на півночі Іраку проти опозиційно налаштованих іранському режиму іранських курдів, після чого іранці залишили ПСК своє військове спорядження [6, с. 16]. У серпні 1996 р. міжкурдські збройні сутички на півночі Іраку відновилися. У ситуації, що склалася, М. Барзані використовував допомогу іракських урядових військ проти загонів Дж. Талабані й іракських туркоманів. У відповідь США пригрозили С. Хусейну точковими ударами по військових об'єктах на півдні Іраку й розширенням "зони безпеки" до передмість Багдада. Однак ніяких

конкретних заходів щодо припинення кровопролиття на півночі Іраку в той період адміністрацією США зроблено так і не було. Тим часом загони М. Барзані провели ряд успішних військових операцій проти прихильників Дж. Талабані і захопили Сулейманію – "столицю" ПСК. Загони Талабані були витіснені в гірські райони країни уздовж іраксько-іранського кордону [10, с. 174]. Тоді Талабані звинуватив керівництво ДПК у співпраці з Багдадом і використанні проти нього допомоги з боку С. Хусейна. М. Барзані оголосив про свою перемогу і сформував новий курдський уряд на чолі з прем'єр-міністром доктором р. Шауесом, інженером за професією і членом політбюро ДПК. Нечірван Барзані (племінник М. Барзані) був призначений віце-прем'єром. До складу нового курдського уряду ввійшли представники шести партій: ДПК, Ісламського руху Курдистану, Курдської компартії, Ісламського союзу Курдистану, туркоманів та асирійців.

Однак уже у другій декаді жовтня 1996 р. Талабані провів контрнаступ і 13 жовтня повернув Сулейманію під свій контроль, а також більшу частину втраченої раніше території. При цьому, ДПК звинуватила іранську владу в підтримці ПСК військами, артилерією й ракетами. Безумовно, Тегеран, як і Багдад і Анкара, у той період усіляко підігрівали та вміло використовували у своїх інтересах міжкурдські протиріччя і тривалий збройний конфлікт між ДПК і ПСК [11, с. 229–232].

З ініціативи США, Великої Британії, Франції, ряду інших зацікавлених країн і міжнародних організацій у жовтні 1996 р. в Анкарі вдалося провести черговий раунд переговорів між ДПК і ПСК, який завершився підписанням мирного договору. Цей документ є програмою спільних дій в ідеологічній, військово-політичній, зовнішньополітичній, правовій, фінансово-економічній та інших сферах із метою досягнення миру, стабільності й економічного розвитку Іракського Курдистану. Були створені спеціалізовані групи спостерігачів для контролю за виконанням цієї програми, до яких увійшли представники місцевого населення (курди, араби, туркомани, асирійці) і міжнародних сил (ООН, США, Англії, Туреччини). Спершу ефективність роботи спостерігачів була незначною, реалізація вищевказаної програми загальмовувалася й лише до кінця жовтня 1996 р. сторонам вдалося розпочати процес поступового налагодження відносин між ДПК і ПСК [4, с. 389–390].

На цьому етапі США та їхні союзники, зацікавлені у створенні єдиної потужної опозиції режиму С. Хусейна, доклали значних зусиль із подолання курдського розколу. Уже в січні 1998 р. між ДПК і ПСК було досягнуто перемир'я, а у вересні того ж року у Вашингтоні відбулася перша від серпня 1996 р. особиста зустріч М. Барзані і Дж. Талабані, у ході якої було підписано спільну політичну угоду. Сторони зобов'язалися створити у КАР тимчасову адміністрацію з представників обох партій, провести в липні 1999 р. спільні вибори в єдиний парламент, не допускати надалі відновлення міжкурдських зіткнень, запобігати антитурецькій діяльності РПК із території Іракського Курдистану. Була підтверджена прихильність сторін єдності і територіальної цілісності "демократичного" Іраку, у якому на "федеративній основі" були б гарантовані політичні права курдів. Крім цього, було узгоджено формулу розділу доходів від торгівлі [8, с. 202–203].

Зближенню позицій сторін частково сприяло те, що ні керівництво ДПК, ні керівництво ПСК не ставили перед собою в той період завдання остаточного поділу зон впливу і виходу автономії зі складу Іраку. Їхні лідери зуміли домовитися про те, що ПСК визнає чинний у КАР

парламент скликання 1992 р., а ДПК погодилася провести перше об'єднане засідання парламенту в Ербілі, друге – у Сулейманії. Головувати на засіданнях протягом перших трьох місяців повинен був представник ДПК, а протягом наступних двох – представник ПСК. Таким чином, партії домовилися про роботу об'єданого парламенту і про хід майбутніх виборів, проведення яких було заплановано через півроку після відновлення його роботи.

Угода 1998 р. між ДПК і ПСК включала в себе також пункти про федеративний устрій Іраку, що було головною вимогою курдів і що означало розмежування повноважень центру і федеративного суб'єкта, участь представників останнього в центральних органах влади. Після завершення збройного конфлікту між ДПК і ПСК потрібен був час, щоб повернути довіру й конструктивний діалог між двома партіями. Лідери провідних політичних сил іракських курдів поступово самі прийшли до розуміння, що в таких умовах немає альтернативи подолання міжпартійних розбіжностей. Лише об'єднаними зусиллями можна було протистояти режиму С. Хусейна і й загрозам, насамперед, із боку Туреччини та Ірану. Світова спільнота, США та їхні союзники також давали зрозуміти М. Барзані і Дж. Талабані, що вони зацікавлені у стабільності й єдності Іракського Курдистану. При цьому, адміністрація США розраховувала надалі розіграти "курдську карту" не лише в боротьбі з режимом С. Хусейна, а і як важіль тиску на уряди Ірану, Сирії, меншою мірою, Туреччини [12].

Тим часом, під західною "парасолькою" в Іракському Курдистані відбувалися все більш помітні зміни в державно-адміністративному будівництві, в економічному розвитку, відновлення інфраструктури регіону, у вирішенні соціальних, освітніх і культурних питань. Відбулися парламентські вибори, поступово відбувалося формування інших інститутів громадянського суспільства; почали діяти положення про свободу слова та друку, національної й релігійної рівноправності; у залі засідань парламенту Курдистану було відведено місця для представників національно-релігійних меншин, які на той час уже користувалися культурною автономією, мали свої школи, де викладання проводилося рідною мовою при обов'язковому вивченні державної – арабської.

Поштовхом до подальших позитивних зрушень в економічній і соціальній сферах Іракського Курдистану послужила програма ООН для Іраку "Нафта в обмін на продовольство", розроблена в межах міжнародних економічних санкцій щодо Іраку. Відповідно до цієї програми, реалізація якої почалася в 1996 р., 13 % отриманих від продажу іракської нафти коштів прямували на потреби курдського регіону [4, с. 390]. При цьому, значну увагу приділялася відновленню й розвитку інфраструктури та виробничої бази КАР (дороги, мости, іригаційні та електроенергетичні системи, промислові підприємства). Із поступовим вирішенням економічних завдань у місцевої влади з'явилася можливість вирішувати і соціальні проблеми. Істотно скоротилося безробіття, став зростати рівень життя населення, більше уваги стало приділятися системам охорони здоров'я й освіти, відкривалися коледжі та сільські школи. Усі ці заходи позначилися на зниженні соціальної напруженості та стабілізації внутрішньополітичного становища в КАР [4, с. 389–390].

Регіональний уряд Іракського Курдистану розраховував перетворити КАР у стабільний процвітаючий регіон. Однак їм довелося зіштовхнутися з багатьма невирішеними проблемами, які суттєво гальмували подальший розвиток в економіці та соціальному житті. Серед них – правове оформлення сформованої в КАР

системи влади та її взаємин з Багдадом, необхідність зняття з Іраку жорстких і безтермінових міжнародних санкцій і т. д. Разом із тим, посилюється тиск на Багдад з боку США та їхніх союзників, що негативно позначалося на соціально-економічних перетвореннях. До осені 2001 р. ситуація навколо Іраку різко загострилася, країна знову опинилася на межі економічної й гуманітарної катастрофи. Безумовно, формально залишаючись у складі іракської держави, курди були пов'язані економічно з ним відносно менше, ніж жителі південних і центральних провінцій, але, тим не менш, також страждали і від руйнівних за своїм характером міжнародних санкцій, і від ізоляції свого регіону і країни загалом. Вихід зі становища можна було б спробувати знайти в поступовому і поетапному знятті санкцій з Іраку. На той час в ООН вже було достатньо підстав до таких кроків.

Однак події в Іраку розвивалися зовсім в іншому напрямку та не в інтересах більшої частини його населення. Незважаючи на досягнуту фактичну автономію та навіть певну незалежність від Багдаду, іракські курди до початку ХХІ ст. продовжували залишатися у внутрішній і міжнародній ізоляції, ставши заручниками у протистоянні США та їхніх союзників із режимом Саддама Хусейна.

#### Список використаних джерел і літератури:

1. Степанова Н. Курдская проблема в Ираке / Н. Степанова. – М. : МГИМО МИД, 2005. – 31 с.
2. Степанова Н. Проблема курдов в Ираке / Н. Степанова // Этнос и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / отв. ред. А. Воскресенский. – М. : МГИМО, 2005. – С. 168–203.
3. Fawcett L. Down but not out? The Kurds in International Politics / L. Fawcett // *Reviews of International Studies*. – 2001. – Vol. 27. – Pp. 109–118.
4. Gunter, M. The KDP-PUK Conflict in Northern Iraq / M. Gunter // *Middle East Journal*. – 1996. – Vol. 50, No. 2. – Pp. 224–241.
5. Gunter, M. The Foreign Policy of the Iraqi Kurds / M. Gunter // *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*. – 1997. – Vol. 20, No. 3. – Pp. 1–19.
6. Izady, M. The Kurds: A concise handbook / M. Izady. – Washington, D.C. : Crane Russak, 1992. – 288 p.
7. Kelly, M. Ghosts of Halabja: Saddam Hussein and the Kurdish Genocide / M. Kelly. – Santa Barbara : ABC-CLIO, 2008. – 196 p.
8. Kurdish Agreement Signals New U.S. Commitment. – The Washington Institute for Near East Policy. [Online]. – 29 September 1998. – Available from: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/kurdish-agreement-signals-new-u.s.-commitment>.
9. Leezenberg, M. Iraqi Kurdistan: contours of a post-civil war society / M. Leezenberg. – *Third World Quarterly*. – 2005. – Vol. 26, No. 4–5. – Pp. 631–647.

10. McDowall, D. A Modern History of the Kurds / D. McDowall. – New York : I.B.Tauris & Co Ltd, 2004. – 515 p.

11. Pike, J. Patriotic Union of Kurdistan (PUK) [Online] / J. Pike // *Global Security*. – Available from: <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/puk.htm>.

12. Plotz, D. The Kurds [Online] / D. Plotz // *Slate Magazine*. – Available from: <https://slate.com/news-and-politics/1996/09/the-kurds.html>.

13. Stansfield, G., Anderson, L. The Future of Iraq: Dictatorship, Democracy, or Division? / G. Stansfield. – New York : Palgrave Macmillan, 2004. – 260 p.

14. Van Bruinessen, M. The Kurdish Question: Whose Question, Whose Answers? / M. Bruinessen // *Wadie Jwaideh Memorial Lecture in Arabic and Islamic Studies, Department of Near Eastern Languages and Cultures & Middle Eastern and Islamic Studies Program*. – Bloomington : Indiana University, November 19, 2004. – 23 p.

#### References:

1. Stepanova, N. (2005). *The Kurdish Question in Iraq*. Moscow: Moscow State Institute of International Relations. [In Russian].
2. Stepanova, N. (2005). The Kurdish Question in Iraq. In A. Voskresenskiy (Ed.), *Ethnic Groups and Confessions on the East: Conflicts and Cooperation*. Moscow: Moscow State Institute of International Relations. [In Russian].
3. Fawcett, L. (2001). Down but not out? The Kurds in International Politics. *Reviews of International Studies*, 27, 109–118.
4. Gunter, M. (1996). The KDP-PUK Conflict in Northern Iraq. *Middle East Journal*, 50(2), 224–241.
5. Gunter, M. (1997). The Foreign Policy of the Iraqi Kurds. *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, 20(3), 1–19.
6. Izady, M. (1992). *The Kurds: A Concise Handbook*. Washington, D.C.: Crane Russak.
7. Kelly, M. (2008). *Ghosts of Halabja: Saddam Hussein and the Kurdish Genocide*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
8. Kurdish Agreement Signals New U.S. Commitment. (1998, September 29). *The Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/kurdish-agreement-signals-new-u.s.-commitment>.
9. Leezenberg, M. (2005). Iraqi Kurdistan: Contours of a Post-Civil War Society. *Third World Quarterly*, 26(4-5), 631–647.
10. McDowall, D. (2004). *A Modern History of the Kurds*. New York: I. B. Tauris & Co Ltd.
11. Pike, J. (n.d.). Patriotic Union of Kurdistan (PUK). *Global Security*. Retrieved from <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/puk.htm>.
12. Plotz, D. (1996, September 28). The Kurds. *Slate Magazine*. Retrieved from <https://slate.com/news-and-politics/1996/09/the-kurds.html>.
13. Stansfield, G. & Anderson, L. (2004). *The Future of Iraq: Dictatorship, Democracy, or Division?* New York: Palgrave Macmillan.
14. Van Bruinessen, M. (2004, November 19). The Kurdish Question: Whose Question, Whose Answers? The Kurdish Movement Seen by the Kurds and by their Neighbors. *Wadie Jwaideh Memorial Lecture in Arabic and Islamic Studies, Department of Near Eastern Languages and Cultures & Middle Eastern and Islamic Studies Program*. Bloomington: Indiana University.

Надійшла до редколегії 05.08.19

B. Kozhukhar, Master's Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

### THE CONFLICT AMONG KURDS IN THE KURDISTAN REGION OF IRAQ

*Kurds are an Iranian ethnic group that compactly resides in a large geographical area, at the junction of Asia Minor, the Caucasus, the Iranian Highlands, and Mesopotamia, called Kurdistan. Currently, the region is divided between four states – Turkey, Iraq, Iran and Syria. Ethnic Kurdistan has been constantly in a state of instability since the 20th century. Because of this, the Kurdish issue is one of the most pressing problems in recent history and is at the forefront of the political life of the Middle East region. Kurds are the most numerous people who, at the present stage of human development, do not have their own statehood and have existed for a long time without autonomy. For a long period of time, they have been fighting for self-determination, and Iraqi Kurdistan has a major role to play in it. It is this region that has made the most progress in the political sphere, notably thanks to the creation of the Kurdistan Democratic Party in 1946. For almost half a century, under unfavorable conditions, its activities have helped to develop a new political culture and the so-called "pluralism of thoughts". The split within this party has shown that no national movement is unitary and combines the interests of different social and political groups. Further deepening of the contradictions, in addition to the difficult situation of Iraq in the international arena, resulted in armed conflict. During the civil war, both Kurdish parties from other countries and the armed forces of Iraq, Iran and Turkey intervened in it. In fact, the inter-Kurdish conflict in Iraqi Kurdistan has become a significant step towards the realization of the issue of autonomy.*

**Key words:** *Iraqi Kurdistan, Kurdish military conflict, Kurdistan Democratic Party, Masoud Barzani, autonomy.*